

Zelfverdediging telt niet

Peter Jansen stond erom bekend een groot ruziezoeker en vechtersbaas te zijn die er een gewoonte van maakte op kermissen, bruiloften en andere gelegenheden te vechten. Hij was een deugniet die steeds met het mes klaarstond. Toch liep het dit keer fout met hem af. Hij trof zijn meerdere in de persoon van Dirck. En het gebeurde in de herberg van schepen Peter Bartels Verhallen op de Donk.

Het was feest die zondag de tweede februari 1738, want drie personen waren getrouwd en vierden daar hun huwelijksfeest. Om 'n uur of acht 's avonds komt Peter Jansen binnen, samen met zijn companen Antony Teunisse, Poulus Hendrix, Faas Adriaense Boermans en Francis Rooijackers. Zij bestelden een kom jenever en daarna nog twee, waarna zij hun hoeden op de grond gooiden en er omheen gingen dansen, onderwijl schreeuwend: *“Wij komen om de dons¹, wij hadden hem geere, hij komt ons toe.”* Hierop begon Peter ruzie te zoeken met Dirck Dirckx van Stiphout. Even werd het gesust doch kort erna ging die ruzie door en trok Peter zijn mes, waarop Dirck een houweel greep en hem een slag op het hoofd gaf. Zwaargewond werd Peter naar huis gebracht.

Zes dagen later gaan de schepenen Goort Rooijackers, Hendrik Strijbos en Jan Gerits met de medicine doctor Theodorus Jan de Grotenacker uit Helmond en chirurgijn Arnoldus Coningx uit Gemert naar het huis² waar Peter Jansen de dag ervoor op 25-jarige leeftijd gestorven is. De chirurgijn onderzoekt het dode lichaam en constateert een fractuur aan het voorhoofd en kleine gaatjes in de schedel³. De dag voor zijn sterven heeft Peter nog de kracht gehad thuis aan de schepenen een verklaring af te leggen. Hij zei dat Dirck de dader was.

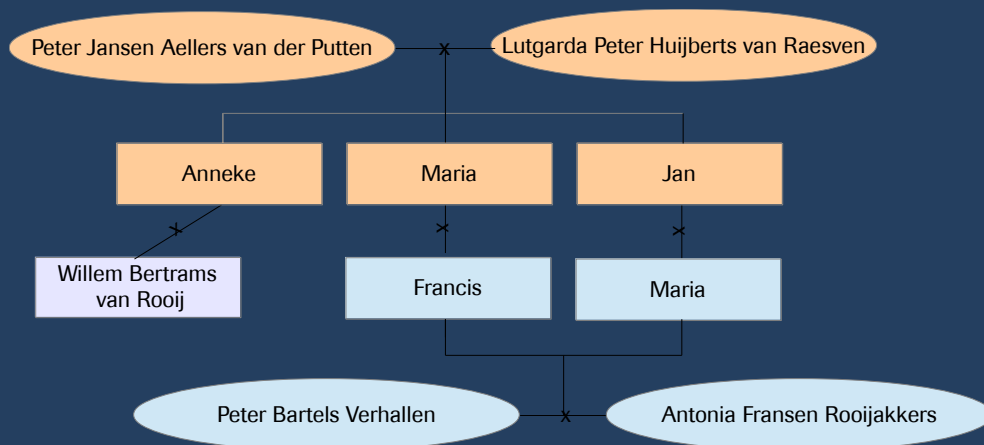
Verbanning

Dan volgt de juridische procedure waar drossaard Gerardus de Jong Dirck Dirckx van Stiphout aanklaagt wegens manslag. Aangezien Dirck op de vlucht is geslagen, wordt het proces tot vier keer toe uitgesteld. Maria⁴, zijn moeder, doet een dringend beroep hem niet te veroordelen, omdat Dirck gehandeld zou hebben uit zelfverdediging. Voor de wet die toen van toepassing was, gold dat interventies of suggesties van ouders of vrienden in de rechtspraak niet mochten worden meegenomen. Bovendien was er onvoldoende bewijs dat Dircks leven op het moment surprême in gevaar was. Ook het feit dat Peter een vechtersbaas was doet daar weinig aan af. Zo had hij in september het jaar ervoor Francis Verhallen nog met een mes verwond en op een ander moment had hij met een geladen snaphaan op Lambert van Hout gericht. Deze had het geluk gehad dat het wapen ketste. Dergelijke overwegingen werden niet meegenomen in het bepalen van de strafmaat. Voorop bleef de daad zelf staan, Dirck die Peter sloeg met de dood erop volgend. En dus werd op grond van dit feit Dirck uiteindelijk op 28 juli 1738 voor eeuwig verbannen uit Beek en Donk en de Meierij.

Drie huwelijken

Deze februaridag werd niet alleen gekenmerkt door het begin van het einde voor Peter Jansen, maar was ook het begin van pril geluk voor drie jonge stellen die tegelijkertijd trouwden. Na het nodige gepuzzel worden we de volgende familieconnecties gewaar: Peter Jansen Aellers van der Putten is getrouwd met Lutgarda Peter Huijberts van Raesven. Zoon Jan, meester timmerman en kuiper, trouwt met Maria, dochter van herbergier Peter Bartels Verhallen. Dochter Anneke trouwt met de Gemertenaar Willem Bertrams van Rooij. En dochter Maria trouwt met Francis, zoon van Peter Bartels Verhallen, dezelfde die Peters mes in zijn arm kreeg.

Dus de broer van Maria trouwt met Maria terwijl Maria, de zus van Francis, trouwt met de broer van Maria. Volg u het nog? Schematisch wordt het duidelijk.

Bronnen:

Regionaal Historisch Centrum Eindhoven, archief Beek en Donk ORA 36 en 41

Brabants Historisch Informatie Centrum Den Bosch, archief Raad van Brabant toegangsnummer 19, inventarisnummer 466-229
www.genealogieonline.nl

¹ dons- of quanselbier, een gebruik bij trouwerijen. Gratis bier dat een getrouwd paar geacht wordt te geven aan jongemannen.

² Peter Jansen woont in het huis dat toebehoort aan Derk Meusen en deze staat op de Donk.

³ Bij lijkschouwingen zijn altijd minstens twee schepenen van het dorp aanwezig. Daarnaast de medicine doctor (md) en de chirurgijn. De md raakt het lichaam van de overledene niet aan, hij geeft alleen aanwijzingen aan de chirurgijn die het vuile werk opknapt: die snijdt in het lichaam om inwendige kwetsuren te onderzoeken.

⁴ Maria is de weduwe van Dirck van Stiphout en trouwde daarna met Huijbert Willem van Lüken (van Leuken).